

RAHVAALGATUS
Jah Saesaare
paisjärve
säilitamisele
Taevaskojas!

Riigikogu keskkonna-
komisjonis

30. aprill 2024

Meie inimesed ja meie järv

RAHVAALGATUS 5309 Eesti inimest

Pöördumise algatasid 7 Põlvamaa ja Eesti vabaühendust

MTÜ Taevaskoja-Kiidjärve Puhkeala – kohalike inimeste ja ettevõtjate keskkonnaorganisatsioon kaitsmaks puhkeala loodus- ja inimkeskkonda. Liikmeid 20. Lisaks rahvaalgatusele veel teisi juba tehtud ja teoksil ettevõtmisi.

Margus Lillo, Iia Timmi, Ly Mikheim (Maarja Küla)

Saesaare paisjärv

Üle 50 hektari

Paisutusala jõe mööda 6 km

Järve vanus 3 inimpõlve - 72 aastat

Järvega otseselt piirnevaid kinnistuid 21 + üle 50 lähinaabruses

Sügavust kohati 9 meetrit

Paisulaudade (st. koheselt eemaldatava osa) kõrgus 3 meetrit

Veeloa puudumisel pais 3 m alla

Paisul 9 m kõrgust

Paisulauad eemaldatavad 3 m

Veeloa pikendamisest äkitselt keelduti

RAHVAALGATUSE ajendiks sai Keskkonnaameti poolt **vee-erikasutusloast keeldumine** paisu valdajale AS Generaator 16.12.2022.

Veeloata tuleb Veeseaduse järgi paisutus alandada looduslikule tasemele.

AS Generaator kaitseb oma õigusi ja huve kohtus. Kohtuveskid jahvatavad omasoodu.

Paisutus ei ole pelgalt ühe ettevõtte erahuvi.

Järv on väga tähtis kohalikele ja laiemale üldsusele, tegemist on olulise avaliku huviga.

Koondusime kaitsmaks keskkonda rutakate otsuste ja pöördumatu kahju tekitamise eest.

Likvideerimise protsess

RMK esitas paisjärve likvideerimise teatise 09.02.2015 aastal

Keskkonnaamet kiitis likvideerimise teatise KMH aruande heaks 05.08.2016

Likvideerimine on kohtumenetluse ajaks peatatud

Kas KMH on tehtud?

Kas protsess on mõistetav ja usaldusväärne?

	Tellijä, aeg	Järeldused	Arvestamine või kinnitamine
Vee kasutamise jätkamise KMH	AS Generaator, 2006-2009	Jätkuv tegevus ei tekita negatiivseid mõjusid	KeA kiitis heaks ja määras KMH heakskiitmise otsuses keskkonnanõuded aastal 2009
Detailplaneering keskkonnanõuete tätmiseks (sh. kalapääsu rajamiseks) ja detailplaneeringu KSH	AS Generaator, 2012-...	kooskõlastamisele saadetud DP ja sellele koostatud KSH: Veeseaduse nõue on võimalik täita pakutud lahendusega ja jätkuv töö võiks olla võimalik	KeA poolt kooskõlastamata
Veeloa menetlusele lisatud ökoloogilis-majanduslik analüüs (sh. Nordstati küsitlus)	AS Generaator, 2017	Eelistada tuleks paisjärve säilimist lisades kalapääsu	Arvestamata
Natura hindamise memorandum	Põlva Vallavalitsus, 2020	*Paisjärve likvideerimine ei ole käsitletav olemasoleva tegevuse baasstenaariumina. *Kalapääsu rajamine ei ole automaatselt kaitse-eesmärkidega vasutolus *Natura hindamise lähteseisund on inimtekkeline paisjärv (mittelooduslik)	Arvestamata
Likvideerimise teatis ja sellele algatatud KMH	RMK ja KeA tellitud	Paisjärve likvideerimine on võimalik	KeA poolt heakskiidetud 2016

Veeseaduses praegu

Paisutuseks

Veeseaduse § 190 (4) järgi peab olema kirjalik nõusolek maaomanikult, kelle niiskusrežiimi paisutamine mõjutab.

Veetaseme alandamiseks või likvideerimiseks

ei ole paisjärve äärsete maaomanike luba üldse vaja, kuigi likvideerimine või veetaseme alandamine mõjutab samuti kinnistute niiskusrežiimi.

Mõjutab põhjavee taset, joogivett kaevudes.

Mõjutab kinnistute ja ehitiste väärtust.

RMK ja Keskkonnaamet algatasid Saesaare paisjärve likvideerimise menetluse ja ei vajanud selleks teiste järveäärsete kinnistuomanike luba.

Kes kaitseb keskkonda?

Keskkonnaamet

- Paisutus on pelgalt ettevõtte erahuvi.
- Meil on õigus veeluba mitte väljastada.
- Kiiresti tuleb taastada jõeline keskkond, kuna selleks on võimalik vahendeid saada.
- Hüdroenergia ei ole taastuv ja olemasolev elektrijaam põhjustab loodusele ja kliimale rohkem kahju kui uue meretuuliku rajamine.
- Pakutud kalapääsu lahendus ei sobi, sest järv jääb alles.
- Kohalikud inimesed ei ole end korrektselt esindanud ning nende tegevustele on olemas alternatiivid.

Rahvas

- Suur parvetatav järv on oluline osa piirkondlikust identiteedist, üks Eesti looduse pärlitest.
- Esitatud põhjendused järve likvideerimiseks ei kaalu kaugelki üles järve kaitsjate argumente.
- Juba 3m veetaseme alandamist kaotaks järve, hoidlast kaoks 1,5 miljonit m³ vett ja kahju oleks juba korvamatu.
- Lõhutud saaks väljakujunenud ökosüsteem ja olemasolevad elupaigad.
- Kahju Natura 2000 ja Ahja jõe ürgoru kaitsealale.
- Järveäärsed ja lähedased kinnistud oleksid otseselt mõjutatud.
- Mis saaks pärast veetaseme alandamist, likvideerimiseks vajalikke planeeringuid ei ole ju?
- Riigiettevõtte ja avalike vahendite kasutamine -millises mahus, millal ja milleks?

Uuringud nõuavad järve säilitamist

- Eelnimetatud **GEOENGINEERING OÜ** hüdro-morfoloogiline uuring sedastab: *“Täna võib aga kindlalt öelda, et vana olukorra taastamine on praktiliselt võimatu ja veepinna alandamine kutsub esile kindlasti keerulised uued geotehnilised nähtused ja kiirendab nende nähtuste arengut, mis täna toimuvad veehoidla kallastel. Praeguse teadmiste tasandi juures ei tohi lubada veetaseme alandamist veehoidlas.”*
- 2023.a. **Matti Masingu** juhitud **nahkhiireuuringust** ilmnes, et „Saesaare paisjärve piirkond on nahkhiirte oluline suvine elupaik. Piirkonda kasutavad lennu- ja toitumispäigana ka haruldased nahkhiireliigid. Suvekolooniate elu jätkumiseks tuleb säilitada Ahja jõel leiduvad paisjärvad oma praegustes mõõtmetes.“
- Värskelt on valminud Eesti Vabariigi presidendi teenetemärgi saanud zooloogi **Nikolai Laanetu ekspertarvamus** kolmest Eesti paisjärvest. „Pidades silmas esitatud andmeid kalastiku liigilise koosseisu ja ka liigirikkuse kohta tuleb märkida, et Saesaare paisjärvel on erakordselt suur tähtsus kalastiku ja ka vee-elustiku elurikkusele esmajoonel paisust allavoolu jäävale jõe osale, aga ka ülesvoolu.“

2015. aastal oli Saesaare paisjärve veetase Kiidjärve paisu likvideerimistöödeks alandatud 1,5 meetrit.
Hinnanguliselt hukkus 1,5 miljonit veefiltreerijatena üliolulist järvekarpi.

Veemajanduskava ja Natura 2000

Veemajanduskava kohta

Veeseadus (lähtudes Veepoliitika Raamdirektiivist 2000/60/EU) annab võimaluse keskkonna eesmärkide saavutamise tähtaega pikendada (§ 3⁹) või püstitada leebemad keskkonna eesmärgid (§ 3¹⁰). Oluliseks otsuseks looduslikule jõe kohustuslikest keskkonna eesmärkidest loobumiseks on jõelõigu (veekogumi) määramine tugevasti muudetud veekogumiks (§ 3²³):

(1) Tugevasti muudetud veekogu ja tehisveekogu või nende osa võib lugeda tugevasti muudetud veekogumiks või tehisveekogumiks juhul, kui:

1) inimtegevusest põhjustatud hüdro-morfoloogilised muutused ei võimalda veekogu hea ökoloogilise seisundi saavutamist ja veekogu hüdro-morfoloogiliste omaduste taastamine avaldaks märkimisväärset kahjulikku mõju keskkonnale, navigatsioonile, sealhulgas sadamarajatistele, puhkeaja veetmise võimalustele, vee varumisele eeskätt joogiveevarustuse tagamiseks, elektrienergia tootmiseks või niisutuseks, veerežiimi reguleerimisele, üleujutuste vastu kindlustamisele, maaparandusele või muule olulisele jätkusuutlikku inimarengut toetavale tegevusele;

2) veekogu muudetud iseloomust tulenevat kasu ei ole tehniliste võimaluste või ebaproportsionaalselt suurte kulude tõttu võimalik saavutada muude vahenditega, mis oleksid keskkonna seisukohast oluliselt paremad.

Natura 2000

- Natura 2000 alasse arvamisel oli paisjärv olemas, sinna arvatigi lisaks muule ka just paisjärv.
- Uusi tegevusi ei ole algatatud.
- Detailplaneering ja selle KMH oli kalapääsu rajamiseks.
- Leevendusmeetmed on võimalikud.
- Natura erandi otsustamine Veeseaduse järgi on võimalik Vabariigi Valitsuses.

Lahendused, ettepanekud

Veeloa lõpetamise korraldust peame keskkonna- ja kogukonnavaenulikuks ametkondlikuks avantüüriks.

Ettepanekud, et vältida selle kordumist ja **keskenduda keskkonna väärtustele ja kaitsele**

1. Esmalt avalikud likvideerimise planeeringumenetlused. Alles pärast planeeringumenetlust on võimalik kaaluda veeloa lõpetamise korraldust - tagada vähemalt 10 aastat ette vaatav protsess ja veeluba kehtib niikaua automaatselt.
2. Tasakaalustada Veeseaduses maaomanike nõusoleku nõue. Kui olemasoleva paisutusega jätkamiseks on vajalik maaomanike nõusolek, siis peab see kindlasti vajalik olema ka veetaseme alandamiseks, tegelikult igasuguseks veetaseme püsivaks muutmiseks.
3. Haldusmenetluse seaduse muudatus: veeloa taotlejaks saaks ja peaks olema koos paisuvaldajaga kohalik omavalitsus kui kohalike huvide esindaja.
4. Keskkonnaameti veeloa menetluses puudub usaldusväärne erinevate või vastandlike huvide kaalumise protsess. Leevendusmeetmeid või Valitsusest erandit küsima Keskkonnaamet või Kliimaministeerium ei lähe. Kes peaks ja millises protsessis?

Ujumiskoht,
veematkajad ja
jõelaev Lonny

